

KULTURNI DOM
NOVA GORICA

Glasba

Galerija

Film

Ponedeljek, 4. december 2023, ob 20.15

Velika dvorana Kulturnega doma Nova Gorica

43. sezona / 3. koncert

SEKSTET DOHNÁNYI

Philip Zuckerman, violina

Ljubomir Milanović, viola

Monika Leskovar, violončelo

Maximilian Martín, klarinet

Boštjan Lipovšek, rog

Lorenzo Cossi, klavir

Da je **Franz Schreker** izjemen talent za odrsko glasbo, je pokazal že zgodaj. Pri 24 letih je na Dunaju doživela koncertno premiero (s klavirsko spremljavo) njegova prva opera. Takoj zatem je začel pisati libreto in glasbo za njegovo najbolj znano opero *Oddaljeni zven*, s katero je deset let kasneje doživel mednarodni preboj. Njegova zgodnja dela zrcalijo vzdušje Dunaja na prelomu stoletja, zato bi lahko rekli, da je bil skladatelj secesije. Njegova glasbena pantomima *Infantinjin rojstni dan* (na besedilo pravljice Oscarja Wilda) je tudi odprla slikarsko razstavo dunajske secesije leta 1908. Na to glasbo je na odprtju zaplesala slavna Grete Wiesenthal. Istega leta je za ekscentrično avstrijsko plesalko, ki je bila znana po ekstatičnih plesih na ritme dunajskega valčka, napisal plesno alegorijo *Veter (Der Wind)*. Glasba in plesna alegorija sta odraz takratnih dunajskih poskusov združevanja različnih žanrov, kot sta na primer komorna glasba in ples. Desetminutna skladba, ki jo je napisal za kvintet v sestavi violine, klarineta, roga, violončela in klavirja, je bila premierno izvedena leta 1909 v dunajskem gledališču Raimund. Delo razkriva svobodnejši Schrekerjev harmonski jezik, ki ga je začel razvijati že pred letom 1908: prehajanje med toni, široke, zračne in prostorne linije ter svojevrstna melodika so bile glavne značilnosti njegovega takratnega ustvarjanja. *Veter* je mojstrsko oblikovano delo z bohotno zvočnostjo v prepletu godal in pihal, ki se po svoji kakovosti in moči lahko primerja z orkestrsko. Za to skladbo bi lahko povzeli besede skladatelja Ernsta Křreneka, Schrekerjevega učenca, ki je dejal, da je »v glasbo položil svoje poznomladostniške sanjarije, zato je ustrezno razkošna v izrazu, a tudi zvočno nasičena, je kot nekakšen do skrajnosti napihnjen hibrid med Debussyjem in Puccinijem s pridihom sodobne dunajske prefinjenosti ... Večinoma njegovo glasbo označuje gosto zvočno gradivo, z dolgimi melodičnimi frazami, pomešanimi v prepričljivo in omamno zmes, ki hitro zleze poslušalcem v uho in pod kožo. Dunajska secesija je na neki način prava ustreznica tej glasbi.«

Slavko Osterc je tako kot Marij Kogoj veljal za l'enfant terrible med skladatelji, ki so ustvarjali na začetku 20. stoletja. Bil je goreč zagovornik novodobnih skladateljskih tehnik in tudi drugih umetniških tokov. Postal je vpliven skladatelj in profesor, ki je vzgojil vrsto pomembnih slovenskih skladateljev (zaposlen je bil na ljubljanskem konservatoriju in poznejši akademiji za glasbo v Ljubljani). Ustvarjal je v vseh glasbenih zvrsteh, predvsem pa se je izrazil kot instrumentalni skladatelj. Čeprav je – upoštevajoč njegov ustvarjalni credo – najraje prezrl tradicionalne glasbene oblike, kot sta simfonija in koncert, je v njegovem opusu mogoče najti tudi te. Med slednje lahko prištevamo tudi *suito*, čeprav njen oblikovni plan ni tako strog, kot je recimo simfonija, koncert ali sonata. *Suita* omogoča s stavki plesnega značaja več svobode in je zato bolj pisana na kožo skladatelju, kot je bil Osterc. ***Suita za orkester*** je napisal leta 1929, dve leti po tem, ko se je vrnil s študija v Pragi. Bila je prva orkestralna skladba po vrnitvi domov in je zaradi prepričljive komunikativnosti najpogosteje izvajana Osterčeva skladba. Napisal jo je pod vplivi praških profesorjev, zlasti Aloisa Habe. Oblikovno zasleduje neoklasicistične vzore. Stavki si sledijo v kontrastnem zaporedju, lihi stavki so ritmično izrazitejši. Prvi, *Tempo di marcia* – v ritmu koračnice – je intradnega značaja. Drugi, *Tranquillo*, je umirjen, liričen in nežen stavek. Tretji je živahen *Vivace* s temo, ki jo je Osterc variirano uporabil tudi v drugih delih. Četrti, *Religioso*, v prevodu religijski, verski, je najbolj znan stavek te suite in ga pogosto izvajajo samostojno. To je čustven in ekspresiven stavek. Peti, *Presto*, je hitra neobaročna giga z nekoliko folklorno navdahnjenim srednjim delom.

Klara Mlakar je ***Suita 1929*** napisala kot priredbo Osterčeve Suite. Klara je po končanem dodiplomskem študiju kompozicije in glasbene teorije pri Vitu Žuraju na ljubljanski Akademiji za glasbo nadaljevala šolanje na Visoki šoli za glasbo v Karlsruheju v Nemčiji, kjer študira pod mentorstvom Markusa Hechtleja in Wolfganga Rihma. Njene skladbe izvajajo priznane glasbene zasedbe, kot so Slowind, Ensemble Recherche, Komorni zbor Kristusove cerkve in druge. Je tudi prejemnica številnih skladateljskih nagrad. V svojih skladbah raziskuje človeški glas, zmožnosti glasbil in subtilne glasbene strukture. »*Priredba Osterčeve Suite za orkester je nastala jeseni 2023 na pobudo Boštjana Lipovška z željo po igranju Osterčeve glasbe v okviru 43. Glasbenega abonmaja na koncertu Seksteta*

Dohnányi. Suita je izkazala velik potencial za priredbo v manjšo komorno zasedbo, pri kateri se osnovna ideja zvoka s spoštovanjem izvirnika lahko odlično ohrani, a vseeno omogoči dovolj prostora za razvijanje novih barv, ki jih sekstet ponuja. Glavna ideja priredbe je torej prevod orkestrske Suite v komorno zasedbo, pri tem pa kar se da dobro ohraniti njen pomen v originalnem jeziku – zvoku orkestra, a se vseeno prilagajati specifikam ‚jezika prevoda‘ – zvoka seksteta,« je dejala skladateljica.

Ernő von Dohnányi, Béla Bartók, Zoltán Kodály so trije skladateljski temelji Madžarske v prvi polovici 20. stoletja. Vse tri je povezovala pripadnost Madžarski, vendar so te tri osebnosti, ki so zaznamovale tudi glasbene tokove izven domače države, svojo nacionalno privrženost v glasbi izražale na različne načine. Bartók in Kodály sta se obrnila k madžarski ljudski glasbi, ki sta jo na tak ali drugačen način uporabila ali se po njenih vzorcih zgledovala pri ustvarjanju svoje lastne, izvirne glasbe. Dohnányi je navdih črpal iz Brahmsovega poznega nemškega romanticizma, ki mu je služil kot izhodišče za ustvarjanje tistega, kar je postalo značilno madžarsko. S svojimi osupljivimi pianističnimi spretnostmi je postal mednarodno znan že zelo zgodaj, prav tako so začele dobivati priznanje njegove skladbe. Bil je zavezan madžarskim koreninam: do prve svetovne vojne je poučeval v Berlinu, nato se je vrnil v Budimpešto. Tam je bil več let direktor akademije za glasbo, dirigent filharmonije, glasbeni direktor budimpeškega radia in profesor priznanim madžarskim pianistom. Po nemški okupaciji Madžarske leta 1944 je zapustil državo in se ustalil v ZDA, kjer je deset let poučeval glasbo na Državni univerzi na Floridi ter leta 1955 postal državljan ZDA. **Sekstet v C-duru za klavir, violino, violo, violončelo, klarinet in rog, op. 37**, ki ga je napisal leta 1935, združuje nenavaden izbor glasbil. Z njimi je skladatelj želel doseči skladnost in enotnost pri uporabi istega ponavljajočega se vzorca z dvema padajočima notama, ki gradita teme in se pojavljata iz stavka v stavek. Ritem in interval se spreminjata, vendar je ta idejni vzorec središče cele skladbe. Dohnányi nas vodi od dramatičnega prvega stavka do jazzovske lahkotnosti zadnjega in nas popelje na glasbeno romanticistično popotovanje, polno bogatih harmonij in razgibanih melodičnih linij. Prvi stavek, *Allegro appassionato*, je v sonatni obliki.

Odpre ga rog ob razgibani spremljavi; tema se začne z dvema padajočima tonoma, ki se nato razširita. Druga lirična tema v violini prinese vzorec v ponavljajočih se padajočih tercah. V tretji temi, ki je bolj skrivnostna, se dvotonski vzorec najprej spušča, nato dviga. Drugi stavek, *Intermezzo*, označen kot adagio, je počasni stavek. Prva tema, ki jo v bogati harmoniji predstavijo klavir in godala, še naprej razvija padajoči dvotonski vzorec v umirjenem ritmu. Razpoloženje prekine punktirani ritem v klavirju, pihala pa se oglasijo s široko melodijo z Brahmsovim pridihom, ki temelji na dvotonskem vzorcu. *Scherzo* vpelje klarinet z nežnejšo razširitvijo padajočega dvotonskega vzorca. Četrty stavek je sproščen v slogu jazza tridesetih let prejšnjega stoletja. Na koncu vsake fraze zaslišimo poudarjen dvotonski vzorec. Nato se zasliši tema valčka. Sekstet se konča z začetnim klicem roga iz uvodnega stavka.

Sekstet Dohnányi je zasedba izjemnih komornih glasbenikov, ki se je tokrat oblikovala v želji po izvedbi prav posebnega sporeda, redkeje izvajanih komornih glasbenih umetnin, s katerimi so oblikovali nocojšnji koncert. Sekstet sestavljajo priznani, mednarodno uveljavljeni glasbeniki, ki sicer delujejo v različnih orkestrih, ampak se pogosto srečujejo na številnih festivalih po svetu, nekateri pa tudi sodelujejo v raznih komornih sestavih. To edinstveno komorno zasedbo sestavljajo: mladi švedski violinist in izkušeni koncertni mojster Philip Zuckerman, profesor na Fakulteti za glasbo v Beogradu, violist Ljubomir Milanović, hrvaška violončelistka Monika Leskovar, klarinetist Maximilian Martín, solo klarinetist Škotskega komornega orkestra, in večkrat nagrajeni tržaški pianist Lorenzo Cossi. Tokratna »festivalaska« zasedba je bila sestavljena na pobudo Boštjana Lipovška, rednega profesorja na Akademiji za glasbo v Ljubljani in solo rogista Simfoničnega orkestra RTV Slovenija, z željo, da v ponudbo komorne glasbe prinese nekaj osvežitve z glasbenimi stvaritvami iz zakladnice (predvsem) preteklega stoletja.

Metka Sulič

PROGRAM:

- **F. Schreker (1878–1934):**

Veter za violino, klarinet, rog, violončelo in klavir

- **S. Osterc (1895–1941), prir. K. Mlakar (1999):**

Suita 1929 (iz Suite za orkester)

Tempo di marcia

Tranquillo

Vivace

Religioso

Presto

- **E. von Dohnányi (1877–1960):**

Sekstet v C-duru za klavir, violino, violo, violončelo, klarinet in rog, op. 37

Allegro appassionato

Intermezzo - Adagio

Allegro con sentimento

Finale - Allegro vivace, giocoso

NAPOVEDUJEMO:

5. in 21. 12. 2023, od 10.00 do 19.00

Avla Kulturnega doma Nova Gorica

MIKLAVŽEV IN BOŽIČNO-NOVOLETNI SEJEM

Nedelja, 10. 12. 2023, ob 18.00

Kulturni dom Gorica (I)

BOŽIČNA ZGODBA

BIG BAND GD NOVA

Vokalisti: **MATJAŽ KUMELJ, NUŠA DERENDA, TATJANA MIHELJ,**
»Goričanka« TISH, vokalna skupina LADYBUGZ

GOGOSPEL

Četrtek, 14. 12. 2023, ob 20.00

Velika dvorana Kulturnega doma Nova Gorica

FREEVOICES SHOW CHOIR

»CARRY THE LIGHT«

Gianni Del Zotto, klavir in priredbe

Laura Grandi, violina

Francesco Pandolfo, tolkala

Riccardo Pitacco, električni bas

Marco Rigamonti, koreografija

Manuela Marussi, zborovodja in umetniško vodstvo

Božični koncert

GOGOSPEL

Četrtek, 28. 12. 2023, ob 20.00

Velika dvorana Kulturnega doma Nova Gorica

OD VESZPREM 2023 DO GO! EPK 2025

Barnabás Kelemen (HU), violina

Gloria Campaner (ITA), klavir

Ensemble Dissonance (SI), komorna zasedba

IZREDNI KONCERT

KULTURNI DOM
NOVA GORICA

Glasba

Galerija

Film

Bevkov trg 4
5000 Nova Gorica

E: pr@kulturnidom-ng.si

W: www.kulturnidom-ng.si

T: +386 (0)5 335 40 13